

TRANSCRIPTUL: PARTICULARITĂȚI DE UTILIZARE ÎN CERCETAREA SOCIALĂ

Anastasia OCERETNÎI

Universitatea de Stat din Moldova

Una dintre sursele de date ale cercetătorilor calitativiști este transcriptul, care este puțin teoretizat în literatura de specialitate. Informațiile conținute în transcript influențează analizele ulterioare, astfel că se impune o atenție deosebită la sistemul de notare și la tipurile de comportamente transcrise.

În articol sunt prezentate diferențele dintre luarea de notițe și transcrierea conversației, punându-se un accent deosebit pe tipurile de notițe și transcript ce pot fi utilizate în cercetarea socială.

Cuvinte-cheie: *transcript, sistem de notare, luare de notițe.*

THE TRANSCRIPT: PECULIARITIES OF USE IN SOCIAL RESEARCH

One of the sources of data for qualitative researchers is the transcript, which is less theorized in the literature. The information contained in the transcript influences further analysis, is therefore required special attention to the system of notation and the types of behaviors transcribed.

In the article are presented the differences between taking notes and transcribing the conversation, with a particular emphasis on the types of notes and transcript that can be used in social research.

Keywords: *transcript, system of notation, taking notes.*

Introducere

Un interes deosebit în domeniul studiilor socioumane prezintă conversațiile dintre cercetător și interviuat. În cazul cercetărilor cantitative putem vorbi despre o discuție standardizată și strict ghidată de rigorile metodologice, iar în cazul cercetării calitative această discuție are loc în formate diferite, este una liberă pentru a putea aprofunda discuția și a înțelege semnificația atribuită de interviuat faptelor cercetate. În cazul analizei calitative cercetătorul va opta pentru o altă orientare decât cea cantitativă, conversația pentru el fiind un fapt în sine, necesitând a fi înregistrată cu acuratețe.

Transcriptul și luarea de notițe: similarități și diferențe

În cercetarea calitativă în producerea de concluzii cercetătorii apelează fie la notițele de teren, fie la transcriptul discuțiilor de grup sau individuale, în baza cărora sunt dezvoltate categoriile relevante pentru analiză și formulate concluziile. Este important să menționăm că între aceste două surse de date există diferențe de conținut, mărime și utilitate. În unele cazuri, interviul sau focus-grupul înregistrate sunt mai „obiective” și exhaustive decât notițele, idee respinsă, însă, de C.Geertz, care consideră că atunci când luarea de notițe este sistematică, se poate ajunge la o „descriere bogată” [7, p.264-265], fără ca datele să fie reduse în timpul culegerii acestora în teren. Sociologul francez A.Mucchielli consideră **luarea de notițe** drept o activitate continuă de consemnare în scris a comportamentelor, activităților și a locurilor observate, a conversațiilor avute și a reflecțiilor metodologice sau teoretice suscitade cercetătorului prin desfășurarea și conținutul acestei observări [7, p.265]. Astfel, luarea de notițe nu se referă doar la conversațiile purtate de cercetător, dar și la observațiile și gândurile avute pe parcursul cercetării.

Cercetătorii L.Schatzman și A.L. Strauss au identificat trei tipuri de notițe ce pot fi utilizate în activitatea de cercetare. Primul tip descris sunt **notițele metodologice**, care nu au legătură directă cu activitatea de culegere a datelor în teren, dar se desfășoară în timpul acesteia, devenind astfel un „jurnal de bord” al cercetătorului referitor la deciziile metodologice [7, p.265]. Pe cine s-ar mai putea de interviuat? Cum s-ar putea de reformulat întrebarea pentru a obține date mai bogate? Ce alte întrebări ar putea fi adresate și testate? Ce probleme au apărut și cum s-ar putea de soluționat pentru a nu fi afectată calitatea datelor? – sunt întrebări de ordin metodologic ce pot apărea pe parcursul cercetării. Răspunsurile la aceste întrebări vor determina ulterior validitatea studiului realizat.

Un al doilea tip de notițe sunt **notițele teoretice**, care încep a fi elaborate nemijlocit cu demararea cercetării în teren, însă continuând și după definitivarea acesteia. Acest tip de notițe explică intuițiile, observațiile sau ipotezele teoretice ce au apărut pe parcursul cercetării [7, p.265]. Cercetătorii sus-numiți sugerează că orice tip de intuiție sau ipoteză teoretică care apare în mintea cercetătorului pe parcurs trebuie notată imediat, aceasta putând fi valoroasă pe parcursul analizei datelor.

Activitatea de teren se leagă totuși mai mult de un al treilea tip de notițe – *notițele descriptive*, care mai sunt numite note de observație. Acestea sunt cuvinte, fraze sau scheme ce reprezintă situația observată [7, p.265]. În interiorul notelor descriptive pot fi intercalate în paranteze notițele metodologice sau cele teoretice, însă cu o delimitare clară a acestora (*a se vedea* Caseta nr.1).

Caseta nr.1

(Început N.M. (notă metodologică) / N.T. (notă teoretică)... Sfârșit N.M./N.T.).

Este relevant a indica că notițele descriptive sunt notițe de descriere și nu de reflecție a cercetătorului pe marginea celor studiate. Cu toate acestea, orice luare de notițe presupune o activitate analitică, deoarece descrierea completă este o iluzie: cercetătorul nu poate observa și înregistra în scris totul, el este pus în situația de a selecta; or, acest fapt reprezintă un început de analiză. Factorii care influențează aceasta se referă la obiectivele cercetării, la experiența cercetătorului etc. Însă, este important ca această selecție să nu afecteze veridicitatea datelor și interpretările ulterioare.

Notițele descriptive sunt dezvoltate pe parcursul terenului, nefiind complete decât la finele cercetării. Procesul de luare a notițelor este continuat prin faza de constituire a lor, determinată de fluxul de informații de pe teren. Acesta face dificilă scrierea detaliată a faptelor observate, cercetătorul recurgând la rezumate, cuvinte-cheie, extragerea unor pasaje mai importante sau scheme. Este important ca cercetătorul să aibă o memorie bună, încât ulterior să se așeze și să definitiveze notițele de observație. Sociologii L.Schatzman și A.L. Strauss menționează că această activitate ar trebui să aibă loc imediat după discuție/observație, evitându-se somnul care poate cauza pierderea informației. Atunci când se constituie notițele descriptive, în interiorul lor trebuie de făcut clar distincție (de exemplu, în ghilimele) între cuvintele interviuatului/intervievaților și descrierea cercetătorului, ca în exemplul din Caseta nr.2.

Caseta nr.2

Interviatul a menționat că în sat sunt persoane care au plecat la muncă peste hotare, în mare parte la Moscova, dar din familia sa nimeni nu este plecat peste hotare. Împreună cu soția el lucrează pământul. Când nu reușesc, angajează oameni din sat: „*la prășit le plătim câte 30-40 de lei pe zi, plătim mai mult dacă este buruienos, la ceapă plătim 40 de lei, iar la răsărită – 30 de lei*”. Producția pe care o crește interviuatul o realizează, dar „*cu probleme*”, căci nu se acoperă cheltuielile făcute.

Sursa: Oceretnii A., 2004

Tipologia notițelor de teren prezentată mai sus poate fi dezvoltată prin tipologia cercetătorului J.P. Spradley, care a identificat patru seturi de notițe utilizate de către cercetătorii calitativiști:

1. *Notițe scurte*, luate chiar în momentul derulării evenimentelor;
2. *Notițe detaliate*, scrise îndată după fiecare sesiune de cercetare;
3. *Un jurnal de teren* în care sunt înregistrate problemele și ideile ce apar pe parcursul fiecărei sesiuni de cercetare;
4. *Un dosar provizoriu* în care se încearcă schițarea analizei și interpretării [9, p.249].

Contrapunând aceste două tipologii, putem delimita unele similarități: primele două tipuri de notițe, descrise de J.P. Spradley, am putea să le clasificăm ca fiind notițe descriptive, jurnalul de teren ar putea fi identificat cu notițele metodologice, iar dosarul provizoriu – cu notițele teoretice. Indiferent de tipologie, în orice studiu calitativ trebuie de avut în vedere trei aspecte importante, cu impact asupra analizei: descrierea detaliată a faptelor observate, aspectele teoretice și aspectele metodologice.

Cercetătorul D.Silverman conchide că sugestiile lui J.P. Spradley sunt utile în sistematizarea notelor de teren, îmbunătățind, astfel, coeficientul de siguranță [9, p.249]. Însă, am putea semnala că cele menționate de cercetătorii consacrați notițelor de teren conduc spre nevoia de a delimita *analiza etică* – realizată pe baza conceptelor cercetătorului, de *analiza emică* – realizată în baza aparatului conceptual al celor studiați. În acest context, J.Kirk și M.L. Miller au propus un set de convenții privind redactarea notițelor de teren (prezentat în Tabelul 1), care facilitează procesul prin unificarea cerințelor [9, p.250].

Tabelul 1

Set de convenții pentru notițele de teren

Simbol	Semnificație
„”	<i>Ghilimele duble</i> utilizate pentru citarea cuvânt cu cuvânt
“	<i>Ghilimele simple din stânga</i> utilizate în cazul parafrazărilor
()	<i>Parantezele</i> indică date contextuale sau interpretări ale cercetătorului
<>	<i>Parantezele unghiulare</i> desemnează concepte emice
/	<i>Bara</i> desemnează concepte etice
—	<i>Linia</i> reprezintă timpul despărțitor

Aceste simboluri fac posibilă elaborarea riguroasă a notițelor de teren, fiind clar marcate conceptele etice și cele emice, asigurându-se siguranța datelor.

Așa cum s-a menționat anterior, în cercetarea calitativă cercetătorul poate face apel la notițe de teren și la transcript ca surse de date. În cazul luării de notițe cercetătorul face o selecție de date pe care le înregistrează în scris, comparativ cu transcriptul în care se regăsesc toate comportamentele verbale sau nonverbale imprimate pe o bandă audio sau video. Din altă perspectivă, însă, necesită a fi clarificate unele momente esențiale cu referire la diferența dintre luarea de notițe și transcript:

- ✓ luarea de notițe este o activitate aplicabilă în cazul culegerii datelor printr-o diversitate de metode (interviu, focus-grup, observație etc.), în schimb transcriptul este caracteristic mai mult metodelor și tehnicilor orale (interviu, focus-grup);
- ✓ procesul de luare a notițelor nu este unul de neglijat chiar și în cazul interviului sau focus-grupului, cercetătorul având posibilitatea (chiar fiind necesar) să facă apel la diverse tipuri de notițe, care îl vor ajuta în înțelegerea și explicarea faptelor de cercetare.

Cercetătorii britanici P. Atkinson și J. Heritage consideră că producerea și utilizarea **transcrierilor** sunt niște activități inevitabile pentru orice demers de cercetare. Ele implică ascultarea minuțioasă și repetată a înregistrărilor care dezvăluie deseori numeroase caracteristici neremarcate până atunci cu privire la organizarea discuției: adresarea unor întrebări adăugătoare, schimbarea strategiei de interviu/moderare, adaptarea limbajului etc. Caracterul convenabil al transcrierii, din rațiuni de prezentabilitate, trebuie considerat doar un simplu avantaj [9, p.182]. Sociologul român P. Iluț consideră că transcrierea rămâne în continuare o operație indispensabilă cercetării calitative, fiindcă ea condensează informații și este un prim pas spre codarea și prelucrarea ei [3, p.148], în afara acestui procesul de analiză fiind greu de finalizat.

În *Dicționar al metodelor de cercetare socială* transcriptul este definit ca produsul acțiunii de transcriere într-o formă scrisă standard a unui dialog înregistrat [5, p.388]. De asemenea, se consideră că transcrierea este un procedeu de transferare rapidă și precisă a unei comunicări orale pe hârtie, pentru prelucrări ulterioare a informațiilor conținute [2]. Cercetătorii S. Kowal și D. O'Connell consideră transcriptul drept o formă de reprezentare grafică a unor aspecte comportamentale selectate ale indivizilor implicați într-o conversație [6, p.248]. În cazul definiției oferite de S. Kowal și D. O'Connell putem cădea în extremitatea luării de notițe, în cazul căreia finalitatea unei discuții ar putea fi o reprezentare grafică sub forma unei scheme. Cu referire la transcript, însă, reprezentarea grafică se referă la textul scris.

Analiza definițiilor anterioare conduce spre ideea că **transcriptul este un document rezultat din activitatea de cercetare, ce reprezintă conversația dintre cercetător și cel/cei cercetat/cercetați**. Astfel, transcriptul ca și sursă de date de tip 2 (idee dezvoltată de L. Neuman) înglobează în sine datele de tip 1 (discuția propriu-zisă), în baza cărora vor fi dezvoltate datele de tip 3 (interpretările).

Timp de mai mulți ani transcriptul nu a făcut obiectul unor lucrări științifice, însă după 1990 transcriptul începe a fi fundamentat teoretic. Unele surse indică faptul că istoria transcriptului își are începuturile în Londra, în anul 1726, când se creează prima asociație a transcriberilor, care nu a funcționat mult timp [2]. În anul 1840 este instituită, tot la Londra, o nouă asociație, iar doi ani mai târziu este înființată prima revistă dedicată transcriptului. În prezent există un șir de institute preocupate de dezvoltarea teoriei, literaturii și practicii de transcriere, printre care menționăm: Königliches Stenographisches Institut (fondat în anul 1839 la Dresden, Germania), Institut sténographique des Deux-Mondes (fondat în anul 1872 la Paris, Franța),

Phonetic Institute (fondat în anul 1851 la Bath, Anglia, având reprezentanțe în Londra și New York) [2]. O bună parte din aceste institute au dezvoltat sisteme proprii de transcriere sau de notare.

Ca și proces, transcrierea implică următoarele elemente: *transcriberii*¹, persoanele care transcriu materialul audio sau video; un *sistem de notare*; *transcriptul* ca produs și *cititorii de transcript*. Transcriptul sau stenograma este necesară pentru a face o conversație trecută disponibilă permanent pe hârtie pentru analize științifice. Scopul producerii transcripturilor este de a reprezenta pe suport de hârtie cât mai exact posibil cuvintele rostite (elementele verbale), dar frecvent și forma lor acustică (intensitate) și orice comportament nonlingvistic (gesturi și mișcări oculare). În acest context, transcriptul oferă posibilitatea de a face vizibilă o conversație unică, însă acesta trebuie înțeles ca fiind o sursă de date complementară, substituind înregistrarea electronică.

S.Kowal și D.O'Connell conchid că transcriptul trebuie diferențiat de descrierea conversației. Spre exemplu, respirația adâncă a unui participant ar putea fi transcrisă prin „hhh”, numărul literelor de „h” indicând profunzimea și durata respirației, sau prin utilizarea literelor majuscule „RESPIRĂ”, asigurându-se astfel o similaritate dintre comportamentul verbal și notarea lui pe hârtie, momente asupra cărora vom reveni ulterior. În schimb, în cazul descrierii nu avem certitudinea acestei similarități, cititorul cunoscând că cineva a respirat, dar nu și cum a fost făcut acest lucru. De asemenea, transcrierea trebuie diferențiată și de codarea afirmațiilor, aceasta realizându-se în funcție de niște categorii fixate [6, p.248-249].

În procesul de transcriere este necesar de a atrage atenția la următoarele momente:

- 1) *determinarea caracteristicilor de comportament* ce vor fi transcrise (verbal, nonverbal, paraverbal), aceasta depinzând de obiectivele și întrebările cercetate;
- 2) *alegera sistemului de notare*, acest moment fiind influențat de disponibilitatea unui repertoriu adecvat de simboluri și de ușurința de a fi citit transcriptul;
- 3) *selectarea formatului transcriptului* (aranjarea pe pagină, ordinea temporală a conversației etc.);
- 4) *determinarea abilităților cerute transcriberilor* pentru utilizarea corectă a sistemului de notare;
- 5) *stabilirea categoriilor de cititori* și a abilităților necesare pentru citirea transcriptului (spre exemplu, oameni simpli, lingviști, sociologi, computerul etc.).

Crearea și utilizarea transcriptului sunt procese constructive, pornind de la datele primare (conversația în sine) spre datele secundare (conversația înregistrată), iar în final ajungându-se la date terțiare (transcrierea conversației în baza înregistrării audio sau video). Astfel, prin transcript are loc o reducere a datelor primare bogate și a celor secundare, fiind disponibile pentru a fi utilizate ca și produs de către cercetători. Ideea conform căreia transcriptul este întotdeauna o **construcție selectivă** ce reflectă obiectivele și definițiile teoretice a fost înaintată de către cercetătoarea E.Ochs în *Transcript as Theory* (1979) [8, p.44]. Prin urmare, această selecție va avea un impact asupra analizei și interpretării transcriptului, fapt care trebuie luat în considerare în cadrul cercetării.

În același timp, transcriptul este considerat de către J.Green, M.Franquiz și C.Dixon a fi un **proces de reprezentare** care cuprinde ceea ce este reprezentat în transcript (ca exemplu: discuția, timpul, acțiunile non-verbale, relațiile dintre vorbitor și ascultător etc.); cine, cum, cu ce scop și cu ce rezultat reprezintă și cum cercetătorul și participanții se poziționează în reprezentările lor de formă, conținut și acțiune [1]. Acest fapt amintește că transcrierea nu este o selecție mecanică sau aplicarea unor simboluri. Cercetătorii fac alegeri, care reprezintă acțiuni influențate de perspectivele teoretice și de poziția cercetătorului în cercetare.

Transcrierea dialogurilor înregistrate se face pentru a facilita analiza, unde opțiunea pentru un sistem și nu pentru altul sau pentru un nivel de detaliere într-un sistem depinde de perspectiva analitică a cercetătorului [5, p.388]. În acest context, personalitatea cercetătorului, prin pregătirea și viziunile sale, este imprimată în analizele pe care le efectuează.

În concepția lui P.Iluț, transcrierea semnifică utilizarea unui sistem de semne convenționale utilizat în notarea dinamicii și structurii convorbirilor, ca de exemplu: o paranteză mare poate indica intervenția unui vorbitor în timp ce altul vorbește deja; o cifră din paranteze mai mici – aproximativ cât timp a făcut pauză vorbitorul în discursul său; cuvintele scrise cu majuscule dintr-o replică desemnează vocea ridicată a interviuatului etc. [3, p.148]. Cercetătorul, însă, nu prezintă întreg sistemul de semne convenționale care poate fi utilizat în procesul de transcriere.

¹ Eng. *Transcriber* – persoana care transcrie. În articol va fi utilizat termenul în engleză, pentru a se evita termenul „stenograf”.

Cel mai influent sistem tehnic sau de notare utilizat în domeniul social a fost elaborat în anul 1972 de către cercetătoarea americană G.Jefferson pentru analiza conversațională, utilizat în mod deosebit pentru limba engleză [4, p.13-31]. Analiza surselor bibliografice scoate în evidență că sistemele de notare sunt diferite și adaptate pentru fiecare limbă în parte, spre exemplu: pentru limba germană sistemul de notare a fost dezvoltat de către K.Ehlich și J.Rebbein în anul 1976 [6, p.249]; pentru limba franceză cel mai influent sistem este cel dezvoltat de către E.Duployé în anul 1867, în baza căruia au fost elaborate peste 35 de sisteme de transcriere. Pentru limba rusă sistemul a fost dezvoltat de M.И. Иванина în anul 1859, publicat în lucrarea *О стенографии, или искусстве скорописи, и применении её к русскому языку* [2], însă după anul 1917 au apărut noi sisteme de transcriere dezvoltate de către M.И. Лапекина (an.1920), Н.И. Фадеева (an.1922), Н.Н. Соколова (an.1924) etc. Din perspectivă istorică, se atestă faptul că după anii 90 ai secolului al XX-lea s-a înregistrat un interes mai mare față de transcript și față de dezvoltarea sistemelor noi de notare, dat fiind dezvoltarea și aplicarea în masă a computerului.

Unul dintre cele mai influente și larg utilizate sisteme este sistemul lui G.Jefferson. Sistemul de notare este conceput astfel încât să permită examinarea actului de vorbire ca interacțiune socială, incluzând mecanisme pe care participanții le folosesc și le tratează în mod demonstrabil ca fiind semnificative. În același timp, sistemul lui G.Jefferson permite dezvoltarea justificărilor pentru afirmațiile analitice ale cercetătorului calitativist. În lucrarea sa autoarea face o analiză a simbolurilor utilizate în elaborarea transcriptului, indicând utilitatea acestora. În Tabelul 2 sunt prezentate semnificațiile simbolurilor propuse de G.Jefferson [4, p.24].

Tabelul 2

Glosar al simbolurilor utilizate în transcript

Simbol	Semnificație
//	<i>Liniile duble oblice</i> indică suprapunerile de voci. Unii transcriberi au utilizat în locul acestora <i>asteriscul</i> *.
[	<i>Paranteza pătrată din stânga</i> indică începutul suprapunerii vocii. Acest simbol este actualmente o alternativă la liniile duble oblice.
]	<i>Paranteza pătrată din dreapta</i> indică punctul în care două enunțuri suprapuse se termină, în cazul în care se încheie simultan, sau punctul în care unul dintre ele se termină în cursul celuilalt.
=	<i>Semnul egal</i> indică lipsa pauzei. <i>O pereche de semne egal</i> , unul la sfârșitul unei linii și unul la începutul altei linii, indică lipsa pauzei între cele două linii. <i>Un singur semn egal</i> indică lipsa unei pauze în vorbire, chiar dacă s-ar cere o astfel de pauză.
(0.0)	<i>Numerele din paranteze</i> indică timpul scurs în zecimi de secundă.
--	<i>Cratime duble</i> indică un interval scurt, în lipsa timpului fixat, fără discuție. Acest simbol nu se mai utilizează astăzi.
(.)	<i>Un punct în paranteze</i> indică un interval scurt în cadrul enunțurilor sau între ele.
—	<i>Sublinierea</i> indică o anumită formă de stres. O subliniere scurtă indică stres mai ușor decât în cazul unei sublinieri mai lungi.
:	<i>Două puncte</i> indică prelungirea sunetului imediat anterior. Cu cât mai multe puncte, cu atât sunetul a fost mai lung.
↑↓	<i>Săgețile</i> marchează ridicarea și coborârea tonalității vocii.
CARE	<i>Literele majuscule</i> indică sunetele puternice comparativ cu celelalte din conversație.
°cuvânt°	<i>Cuvinte/litere marcate de semnul gradului</i> indică sunete mai „moi” comparativ cu celelalte din conversație.
*	<i>Asteriscul</i> , în unele transcripturi, indică prezența unui sunet neprovocat de voce.
><	<i>Semnele mai mic sau mai mare</i> indică secvențele de vorbire mai rapide decât celelalte.
()	<i>Paranteze goale</i> indică faptul că transcriberul nu a putut să scrie ceea ce a fost spus.
(cuvânt)	<i>Cuvinte în paranteze</i> semnifică variante posibile ale cuvintelor auzite de transcriber.
(( ))	<i>Parantezele duble</i> indică descrieri ale transcriberului.

Sistemul elaborat de G.Jefferson încurajează și permite analiza actului de vorbire ca acțiune socială concretă, nu ca relatare decontextualizată a ideilor unei persoane [5, p.388]. În același timp, acesta este greu de utilizat pentru cercetătorii neobișnuiți cu el, producerea lui ia mult timp, necesitând instruire și practicare îndelungată pentru o bună posedare a acestui sistem. Pe de altă parte, acest sistem nu este obligatoriu de a fi utilizat în toate cazurile, preponderent în acelea în care ne interesează modul de construire a discuției și de interacțiune.

Utilizarea computerului în transcrierea materialelor cercetării a impulsionat dezvoltarea unui sistem de transcriere, mai ales pentru înregistrările video, bazat pe semne distincte pentru răs, tristețe etc. Fiecare instituție de cercetare sau cercetător își dezvoltă propriul sistem de transcriere în dependență de ușurința de a fi utilizat de transcribitori. Cu toate acestea, niciun sistem de transcriere nu este perfect sau nu poate fi utilizat în orice condiții, dat fiind faptul că standardizarea poate fi crucială. În același timp, siguranța interpretării transcripturilor poate fi slabă, din cauza ignorării de către transcribitori a unor pauze sau suprapuneri aparent neînsemnate, dar deseori foarte importante pentru analiză. În acest caz este necesar ca transcriberilor să li se indice clar cum vor transcrie comportamentul verbal/nonverbal/paraverbal al participanților la conversație.

Pentru scrierea transcriptului S.Kowal și D.O'Connell în lucrarea *The transcription of conversations* propun patru forme diferite de reprezentare în scris, posibil de aplicat în cazul transcriptului: (1) standard ortografic; (2) transcrierea literară; (3) „eye dialect” și (4) transcrierea fonetică [6, p.250]. Unele dintre aceste tipuri de transcrieri sunt caracteristice și pot fi aplicate exclusiv analizei conversațiilor în limba engleză. Opțiunea pentru un tip sau altul depinde în același timp și de tipul de analiză dorit.

Transcrierea standard ortografică are la bază normele limbii scrise, în acest sens fiind o muncă ușoară pentru transcribitori. Însă, în cazul acestui tip nu se iau în considerare particularitățile limbii vorbite, cum ar fi omiterea unor sunete sau similaritatea unor sunete. În cazurile în care se întâmplă ca participanții la cercetare să nu utilizeze corect limba, aceste abateri sunt luate în considerare în *transcriptul literar*. S.Kowal și D.O'Connell consideră că tipul de transcript „eye dialect” este utilizat exclusiv în cazul transcrierii conversațiilor în limba engleză cu scopul analizei etnometodologice a conversației, în sensul transcrierii sunetelor așa cum se aud, pentru a reprezenta cât mai fidel limbajul familiar. Nu am putea menționa totuși că în transcrierea conversațiilor în limba română nu ar putea fi utilizat acest tip de transcript. În calitate de exemplu poate servi transcrierea cuvintelor în dialectele ce există la nivel local, ca de exemplu „năhut” în loc de „năut”. Ultimul tip de transcript descris de cercetătorii sus-numiți este *transcriptul fonetic*, în cadrul căruia se utilizează alfabetul fonetic internațional. În activitatea practică tipul dat de transcript este rar utilizat, dat fiind că conține prea multe informații și face dificilă citirea lui. În urma prezentării tipurilor de transcript putem conchide că optarea pentru un tip sau altul de transcript depinde de: scopul cercetării; nivelul analizei; cunoașterea limbajului participanților; nivelul de pregătire al transcriberilor.

Un element esențial în abordarea transcriptului se referă la modul de prezentare a fluxurilor conversaționale. Cel mai frecvent mod de prezentare este cel linear, în care intervențiile participanților sunt prezentate în ordine succesivă (*a se vedea Caseta nr.3*).

Caseta nr.3

De câte ori ați donat sânge?

F2. Nu-mi amintesc de câte ori am donat. De multe ori. Cam de 2-3 ori pe an.

M3. Am început a dona din 1992 și donez de 2-3 ori pe an. Dacă ne simțim bine, de ce să nu facem un act de caritate?

M4. Donez din 1986 și donez de fiecare dată când este nevoie.

F5. Am donat sânge a șasea sau a șaptea oară. Prima dată am donat când eram studentă.

M1. Eu prima dată am donat pentru a-l ajuta pe un prieten.

F5. Donez când se adresează cineva. Am încercat ultima dată să atrag două colege de serviciu, dar până la urmă acestea n-au ajuns la medic.

Sursa: Oceretnii A., 2007

De asemenea, la elaborarea transcriptului se poate recurge din start la decuparea propozițiilor conform ideilor enunțate de către interviuat, în cazul în care se pot desprinde mai multe idei. Spre exemplu, intervenția lui M3 din Caseta nr.3 poate fi reprezentată în modul următor (*a se vedea Caseta nr.4*).

Caseta nr.4

M3. 1. Am început să donez din 1992.

2. Și donez de 2-3 ori pe an.

3. Dacă ne simțim bine, de ce să nu facem un act de caritate?

Sursa: Oceretnii A., 2007

Acest mod de prezentare facilitează analiza, dar nu poate fi o activitate ce poate fi atribuită/realizată de transcribitori, dat fiind că aceștia nu cunosc scopul cercetării, în cazul dat existând riscul comiterii unor erori de selecție și interpretare greșită a mesajelor intervievatului. Uneori această formă de reprezentare poate fi confundată cu prezentarea fluxurilor conversaționale prin numerotarea rândurilor.

Concluzii

În vederea evitării unor probleme în activitatea de transcriere, cercetătorii consacrați (S.Kowal, D.O'Connell ș.a.) recomandă:

- să fie transcrise acele comportamente care vor fi analizate;
- asigurarea cu lipsa de ambiguitate în utilizarea semnelor de notare;
- neîntreruperea cuvântului prin simboluri adiționale;
- percepțiile subiective sau categorizările transcriberilor nu ar trebui considerate ca fapte de cercetare obiective;
- unul și același comportament trebuie notat cu unul și același simbol;
- în transcript trebuie delimitate clar descrierile, explicațiile, notițele teoretice sau metodologice;
- la analiza transcriptului trebuie avut în vedere faptul că transcriberii pot uneori transcrie într-o formă incredibilă, în acest caz cercetătorul apelând la înregistrările audio sau video.

Transcriptul nu are rolul doar de a prezenta în detaliu mersul și caracteristicile interacțiunilor verbale; el reprezintă o adevărată muncă de cercetare, deoarece prin operația de transcriere a materialului audio sau video pot fi descoperite noi sensuri ale actelor conversaționale sau noi piste de cercetare. În același timp, dat fiind caracterul lui (este semicodat), transcriptul poate fi utilizat în analize și interpretări ulterioare de către alți cercetători, astfel impunându-se o atenție deosebită față de procesul de elaborare a acestuia.

Bibliografie:

1. DAVIDSON, Ch. Transcription: Imperatives for Qualitative Research. În: *International Journal of Qualitative Methods*, 2009, nr.8(2) // <http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/IJQM/article/viewFile/4205/5401>
2. <http://stenografik.narod.ru>
3. ILUȚ, P. *Abordarea calitativă a sociumanului*. Iași: Polirom, 1997. ISBN 973-683-028-4
4. JEFFERSON, G. Glossary of transcript symbols with an introduction. In: LERNER, G.H. *Conversation Analysis. Studies from the first generation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2004, p.13-31. ISBN 90-27253676
5. JUPP, V. (coord.) *Dicționar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Polirom, 2010. ISBN 978-973-46-1616-9
6. KOWAL, S., O'CONNELL, D. The transcription of conversations. In: *A companion to qualitative research*. Sage Publications, 2004, p.248-252. ISBN 0 7619 7374 5
7. MUCCHIELLI, A. *Dicționar al metodelor calitative în științele sociale și umane*. Iași: Polirom, 2002. ISBN 973-681-015-1
8. OCHS, E. Transcript as theory. In: OCHS, E., SCHIEFFLIN, B.B. *Developmental Pragmatics*. New York: Academic Press, 1979, p.43-72. ISBN 01252455-5]
9. SILVERMAN, D. *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiză a comunicării, textului și interacțiunii*. Iași: Polirom, 2004. ISBN 973-681-517-X

Prezentat la 10.02.2015